

10. SINIF 5. ÜNİTE: ROMAN

Dünya Edebiyatında Roman

1. Roman türü, Batıdaki sözlü edebiyat ürünleri olan destanların gelişimiyle ortaya çıkmıştır.
2. **İlk roman** örneklerini 15. yüzyılda yaşayan Fransız yazar **Rabelais** kaleme almıştır.
3. Bugünkü anlamıyla romana benzeyen ilk eser ise 16. yüzyılda **Giovanni Boccaccio** tarafından kaleme alınan "**Decameron**" adlı eserdir. (İlk hikâye örneği olarak da kabul edilir.)
4. Roman türünün ilk başarılı örneği ise 16. yüzyıl sonlarında **Miguel de Cervantes** tarafından yazılan **Don Kişot** adlı eserdir.
5. 17. yüzyılda **klasik akım** içinde ortaya çıkan tek romancı "**Prencses de Cleves**" adlı romanıyla **Madame de La Fayette**'dir. (*Psikolojik romanın ilk başyapıt eseridir.*)
6. 18. yüzyılla birlikte roman çok hızlı bir gelişim göstermeye başlar. Bu dönemde **Daniel Defoe** "**Robinson Crusoe**" ve **Jonathan Swift** "**Güliver'in Gezileri**" adlı eserler kaleme alınmıştır.
7. 19. Yüzyılda ise başyapıtlar verilmeye başlanmıştır. Realizm akımının etkisiyle romancılık gelişme göstermiştir. Bu dönemde; **Jane Auston, George Eliot, Anthony Trollope, Henry James, Stendhal, Balzac, Flaubert, Turgenyev, Tolstoy ve Dostoyevski** önemli romanlar kaleme alan yazarlardır.
8. 20. yüzyılın önemli romancıları John Steinbeck, Ernest Hemingway, Thomas Mann, Jean Paul Sartre, Albert Camus'tur.

Realist roman örnekleri

- Balzac – Goriot Baba
- Flaubert – Madam Bovary
- Dostoyevski – Suç ve Ceza
- Henry James – Bir Kadının Portresi

Nikolay Vasilyeviç Gogol (1809 – 1852)

- Realist edebiyatın önde gelen sanatçıları arasında yer alan Gogol, Ukrayna'da doğmuştur.
- Eserlerinde "Puşkin'in etkisinde kalan yazar, ilk hikâyelerini "**Dilanka Yakınlarındaki Çiftlikte Akşam Toplantıları**" adlı eserde toplamıştır.
- Halk hikâyeleri geleneğinden, günlük yaşamdan ve sıradan kişilerden etkilenerek oluşturduğu "**Mirgorod ve Arabeski**" adlı eserleriyle hızla tanınmaya başlamıştır.
- Yazarın en önemli eserleri zaman zaman mizahi bir anlatıma da yer verdiği ve döneminin yoksulluğunu, yozlaşmış siyasi yapısını anlatmaya çalıştığı "**Ölü Canlar ve Taras Bulba**" adlı romanlarıdır.

Önemli Eserleri:

Hikâye: Eski Zaman Beyleri, Portre, Masallar, Fayton, Palto

Roman: Taras Bulba, **Ölü Canlar**

Tiyatro: Bir Evlenme, Müfettiş, Bir Delinin Hatıra Defteri, Dava, Evlenme

Tanzimat Edebiyatında Roman

- Tanzimat Fermanı ile birlikte Batı'ya açılmaya başlayan Osmanlı sanatçıları özellikle Fransız edebiyatının etkisinde kalarak yaklaşık 600 yıl boyunca etkili olan divan şiirinin yerine yeni bir edebiyat arayışı içine girdiler.
- Bu çerçevede yönünü Batı'ya çeviren **Şinasi, Namık Kemal, Ziya Paşa, Ahmet Mithat Efendi** gibi sanatçıların yaptıkları çalışmalarla Tanzimat Edebiyatı Dönemi oluşmuştur.
- Tanzimat Edebiyatı Türk edebiyatında birçok ilkin görüldüğü dönemdir.
- Bu dönem, özellikle roman, tiyatro, hikâye, makale gibi türlerin Batı edebiyatındaki örneklerinin verilmesi açısından önemli bir yer tutar.
- Türk edebiyatına Tanzimat ile birlikte giren romanın ilk örnekleri **çeviri yoluyla** gerçekleşmiştir.
- Yani roman, Türk edebiyatına çeviri yoluyla girmiştir. 1862 yılında **Yusuf Kamil Paşa**'nın Fransız yazar François **Fenelon**'dan yaptığı **Telemak** adlı eser ilk çeviri romandır.

Tanzimat Edebiyatında Yapılan Çeviri Romanlar

- **Telemak** – Fenelon – Yusuf Kamil Paşa
- **Sefiller** – Victor Hugo – Şemsettin Sami
- Monte Kristo Kontu – Aleksandre Dumas Pere – Teodor Kasap
- Atala – Chateaubriand – Rezaizade Mahmut Ekrem
- Paul ve Virginie – Bernard De Saint Pierre – Rezaizade Mahmut Ekrem
- **Robinson Crusoe** – Daniel Defoe – Ahmet Lütfi Efendi

Tanzimat Dönemi Romanının Özellikleri

1. Romantizm akımının etkisiyle sosyal sorunlar ele alınmıştır.
2. Günlük yaşam, yanlış ve mutsuz evlilikler, yanlış Batılılaşma (**Doğu-Batı çatışması**), kadın-erkek ilişkileri gibi konular ele alınmıştır.
3. Eserlerde **eski-yeni** geleneklere sahip aileler arasında çatışma görülür.
4. Romanlardaki kahramanlar tek yönlüdür ve “**tip**” özelliği gösterir.
5. Bu dönem romanının temel amacı **halkı aydınlatmak ve eğitmektir**.
6. Sanatçılar, eserlerinde kişiliklerini gizlemezler.
7. Sanatçılar kahramanlarını **iyi ve kötü** olarak ayırır ve iyilerin tarafını tutarlar.
8. Bu dönem romanlarında **halkı eğitme amacı** güdüldüğünden dil divan edebiyatına göre daha sadedir.
9. Tanzimat romanında olayların akışı kesilerek bilgi verilmiştir.
10. **Romanlar teknik açıdan kusurludur.**
11. Romanlar genellikle iyilerin ödüllendirilmesi, kötülerin cezalandırılması şeklinde sona erer.

Tanzimat Romanı Teknik Açısından Neden Kusurludur?

Tanzimat romanında sanatçıların eserlerinde;

- kişiliklerini gizlememeleri,
- taraf tutmaları,
- gereksiz tasvirler ve bu tasvirlerde acemilik yapmaları,
- romanın akışını keserek halka bilgi vermeye çalışmaları

gibi nedenlerden dolayı teknik açıdan kusurlu romanlar kaleme almışlardır.

Tanzimat Döneminde Batı'dan Gelen Romanın Gelişimi

Tanzimat Döneminde roman iki yolla gerçekleşmiştir.

1. Ahmet Mithat Geleneği:

- Bu anlayışta Ahmet Mithat Efendi, Batılı hikâye ve romanla Türk halk hikâyelerini birleştirmeye çalıştığı yoldur.
- Sanatçı, halk hikâyeciliğinden ve meddah geleneğinden etkilenecek modern bir halk hikâyeciliği geleneğini oluşturmak istemiştir.
- Ahmet Mithat'ın romancılık anlayışının temelinde halkı eğitmek olduğu için daha çok halk kültürüne yakın anlayışları kullanmıştır.
- Bu anlayış da Ahmet Mithat'ı **popüler roman** anlayışının en önemli temsilcisi yapmıştır.

2. Namık Kemal Geleneği:

- Bu anlayış ise yönünü tamamen Batı'ya çeviren bir anlayıştır.
- Batılı roman tekniği kullanılmaya çalışılmıştır.
- Tanzimat romancılarının hemen hemen hepsi Namık Kemal'in yöntemini kullanmaya çalışmış ve Batılı romanlar yazmaya çalışmışlardır.

Önemli: Ahmet Mithat Efendi, popüler romanının temsilcisidir. Namık Kemal ise, edebi (sanatkârane) romanın temsilcisidir.

Alafranga Tip Nedir?

- Tanzimat romanında sıklıkla işlenen tiplerden biridir.
- Batı özentisi içerisinde yer alan mirasyedi tiplerin kendi kültürlerinden uzakta, Batılı bir yaşam tarzını benimsemiş bir şekilde ele alınmasıdır.
- Ahmet Mithat Efendi'nin **Felatun Bey ile Rakım Efendi** romanındaki Felatun Bey ve Rezaizade Mahmut Ekrem'in **Araba Sevdası** adlı romanındaki Bihruz Bey, **alafranga (züppe) tipi** olarak karşımıza çıkar.

www.edebiyatokulu.com

Türk Dili ve Edebiyatı Kaynak Sitesi

Tanzimat Döneminde Roman Türünde Verilen İlkler

- **İlk çeviri roman:** Telemak – Fenelon – Yusuf Kamil Paşa
- **İlk yerli roman:** Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat – Şemsettin Sami
- **İlk edebi roman:** İntibah – Namık Kemal
- **İlk tarihi roman:** Cezmi – Namık Kemal
- **İlk köy romanı** – Karabibik – Nabizade Nazım
- **İlk tezli roman** – Zehra – Nabizade Nazım
- **İlk realist roman** – Araba Sevdası – Rezaizade Mahmut Ekrem

Rezaizade Mahmut Ekrem (1847 – 1914)

1. Tanzimat edebiyatı 2. Dönem sanatçılarından.
2. İstanbul'da doğan sanatçı Servetifünun şiirinin hazırlayıcısıdır.
3. **"Sanat, sanat içindir."** görüşünü savunan sanatçı güzelliğin duygu, düşünce ve hayal güzelliği olarak üç bölümde toplandığını ifade etmiştir.
4. Şiirlerinde aşk, günlük yaşam, doğa ve özellikle de ölüm konularını ele almıştır.
5. Tanzimat 1. Dönemde görülen dilde sadeleşme çalışmasının tersine **sanatlı ve ağır bir dil** anlayışı benimsemiştir.
6. Edebiyat dilinin konuşma dilinden uzaklaşması gerektiğini savunmuştur.
7. Şiirdeki üslup güzelliğinin temelini ölçü ve uyak anlayışına bağlar.
8. **Kulak için kafiye** anlayışını benimsemiştir.
9. Nesir (düzyazı) yönü nazım (şiir) yönünden daha kuvvetlidir.
10. Eski edebiyat taraftarlarıyla (özellikle Muallim Naci ile) yaptığı **eski-yeni tartışması** döneme damga vurmuştur.
11. **"Zemzeme"** adlı eseri yenilikçi edebiyatın öncü eserleri arasında yer alır.
12. İlk realist roman olan **Araba Sevdası** ve edebiyat bilgilerinin yer aldığı **Talim-i Edebiyat** önemli eserlerdir.

www.edebiyatokulu.com

Türk Dili ve Edebiyatı Kaynak Sitesi

Rezaizade Mahmut Ekrem ile Muallim Naci Arasındaki Tartışma

- Rezaizade Mahmut Ekrem ile Muallim Naci arasındaki eski-yeni tartışması bu dönemin en önemli tartışmasıdır.
- Eski-yeni tartışması Zemzeme-Demdeme veya kafiye tartışması olarak da adlandırılmaktadır.
- Bu tartışmanın kaynağı **"Kafiyenin göz için mi yoksa kulak için mi?"** sorusunun cevabından ortaya çıkmıştır.
- Rezaizade Mahmut Ekrem ve taraftarları **kulak içindir**, Muallim Naci taraftarları ise **göz içindir**, anlayışını benimsemişlerdir.
- Bu tartışma yenilikçilerin (Rezaizade Mahmut Ekrem) zaferiyle sonuçlanmıştır.

Rezaizade Mahmut Ekrem'in Önemli Eserleri

Şiir: Nağme-i Seher, Yadigâr-ı Şebâb, Zemzeme I-II-III, Pejmürde, Nijad Ekrem (Oğlunun ölümü üzerine yazmıştır).

Hikâye: Saime, Muhsin Bey yahut Şairliğin Hazin Bir Neticesi, **Şemsa**

Tiyatro: Afife Anjelik (ilk romantik dram), Atala, Vuslat, **Çok Bilen Çok Yanılır**

Eleştiri: Takdir-i Elhan, Zemzeme III Mukaddimesi, **Roman:** Araba Sevdası (ilk realist roman)

Servetifünun Dönemi'nde Roman

Tanzimat ile birlikte Batı'ya olan yöneliş bu dönemde giderek hızlanmıştır. Özellikle Batı'yı yakından tanıyan bu dönem sanatçıları roman anlayışında da son derece modern romanlara imza atmışlardır. Tanzimat Dönemi'nde görülen teknik kusurlar bu dönemde giderilmiştir.

Servetifünun Romanının Özellikleri

1. Şiirde görülen karamsar bakış açısı romanda da görülür ve romanlar **kötü sonla biter**.
2. Toplumsal konulara yer vermemiş, **bireysel** konulara yönelmişlerdir.
3. Teknik açıdan Tanzimat romanında görülen aksaklıklar giderilmiştir.
4. Bu dönem romanlarında **realizm** akımı kullanılmıştır.
5. **Mekân** olarak **İstanbul** seçilmiş, eserlerde son derece ağır bir dil kullanılmıştır.
6. Kahramanlarını **aydın** kesimlerden özellikle lüks konaklardan seçmişlerdir.

7. Romanın akışına müdahale etmemiş, kahramanları ele alış açısından tarafsız davranmışlardır.
8. “Sanat, sanat içindir.” anlayışına uygun eserler kaleme almışlardır.
9. Gerçeğe uygun çevre betimlemeleri yapmışlardır.
10. Olayları, kişileri psikolojik yönleriyle objektif bir şekilde ele almışlardır.

Servetifünun Dönemi'nin Önemli Romanları

- Mai ve Siyah – Halit Ziya Uşaklıgil (**Batılı Anlamda İlk Modern Roman**)
- Aşk-ı Memnu – Halit Ziya Uşaklıgil
- Kırık Hayatlar – Halit Ziya Uşaklıgil
- Eylül – Mehmet Rauf (**İlk psikolojik roman**)
- Bir Aşkın Tarihi – Mehmet Rauf
- Ferdâ-yı Gâram – Mehmet Rauf
- Nadide – Hüseyin Cahit Yalçın
- Hayal İçinde – Hüseyin Cahit Yalçın
- Gönül Hanım – Ahmet Hikmet Müftüoğlu
- Salon Köşelerinde – Safveti Ziya

Servetifünun Sanatçılarının Karamsar Bakış Açısına Sahip Olmalarının Nedenleri

Karamsar anlayışın oluşmasında **üç neden** olduğu görülmektedir.

1. **Birinci neden**, bu dönem sanatçıları özellikle dönemin siyasi baskılarından dolayı melankolik bir anlayışa bürünmüşlerdir. Özellikle II. Abdülhamit Dönemi'nde görülen İstibdat (Baskıcı) Yönetimi anlayışından dolayı bireysel konuları işlemişlerdir.
2. **İkinci neden**, etkilendikleri Fransız sanatçılarıdır.
3. **Üçüncü neden** ise kişisel özellikleridir. Hassas kişilikler ve melankolik bir anlayışa sahip bu dönem sanatçıları kendilerini içinde buldukları sosyal çevreden soyutlamaya çalışmışlardır.

www.edebiyatokulu.com

Türk Dili ve Edebiyatı Kaynak Sitesi

Mehmet Rauf (1875 – 1931)

- İstanbul'da doğan sanatçı asker kökenli sanatçılardandır.
- Askeri okulda okurken edebiyata ilgi duymuştur. Servetifünun romanının en büyük ikinci sanatçısıdır. (En Önemlisi Halit Ziya Uşaklıgil'dir.)
- Servetifünun dergisinde yayımlanan “Eylül” adlı ilk psikolojik roman ile adından söz ettirmiştir.
- Bu yalın ve basit bir şekilde kurgulanmış aşk romanında roman kahramanlarının psikolojik durumlarını son derece canlı bir şekilde aktarmayı başarmıştır.
- Mehmet Rauf, kendi döneminin sanatçılarına göre daha sade bir dil kullanmaya çalışmıştır.
- Halit Ziya'dan etkilenen sanatçının Eylül romanı dışında mensur şiir (düzyazı şeklinde yazılan şiir) türünde kaleme aldığı “Siyah İnciler” adlı eseriyle tanınır.

Önemli Eserleri

Roman: Eylül, Ferda-yı Garam, Genç Kız Kalbi, Karanfil ve Yasemin, Define

Hikâye: Kadın İsterse, Âşıkane, Bir Aşkın Tarihi, Son Emel, Pervaneler

Tiyatro: Sansar, Pençe Cidal

Mensur Şiir: Siyah İnciler

Milli Edebiyat Dönemi'nde Roman

- 1911 ile 1923 yıllarını kapsayan Milli Edebiyat Dönemi, Osmanlı Devleti'nin son yıllarına denk gelir.
- Bu dönemde Trablusgarp Savaşı, Balkan Savaşları, 1. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı dönemlerini kapsayan çalkantılı bir dönemdir.
- Bu dönemde özellikle Servetifünun anlayışında görülen ağır dil ve bireysel temalar yerine sade bir dil anlayışı ve toplumsal konulara yönelme benimsenmiştir.
- Trablusgarp Savaşı, Balkan Savaşları, 1. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı gibi ağır savaşların yaşandığı bu dönemde “Romancı yaşadığı toplumun aynasıdır.” anlayışına bağlı olarak toplumsal meselelere yönelen Milli Edebiyat sanatçıları, romanlarda da bu anlayışa bağlı kalarak eserler yazmışlardır.

Milli Edebiyat Dönemi Romanının Özellikleri

1. Romanlarda daha çok vatan, millet, bağımsızlık, Anadolu ve insanı, Milli Mücadele gibi konular ele alınmıştır.
2. Realist bir anlayışla kurtuluş mücadelesi tüm gerçekliğiyle ele alınmıştır.
3. Bu dönem romancılarından çoğu Kurtuluş Savaşı'na bizzat katılmışlardır.
4. Servetifünun anlayışının tersine toplumsal konular işlenmiş halkın konuştuğu dil edebiyat dili olmuştur.
5. Eserlerde İstanbul Türkçesi esas alınmıştır.
6. Romanlarda mekân İstanbul dışına çıkmış, Anadolu kasabaları romanda kendine yer edinmeye başlamıştır.
7. Bu dönem romanlarında realist bakış açısının etkisiyle gözleme son derece önem vermişlerdir.
8. Realizm ve natüralizm akımlarından etkilenmişlerdir.

Milli Edebiyat Dönemi'nin Önemli Romancıları

- Yakup Kadri Karaosmanoğlu
- Halide Edip Adivar
- Refik Halit Karay
- Reşat Nuri Güntekin
- Memduh Şevket Esenal
- Abdülhak Şinasi Hisar
- Ercüment Ekrem Talu
- Osman Cemal Kaygılı
- Peyami Safa
- Mahmut Yesari

Halide Edip Adivar (1884 – 1964)

- Milli Edebiyat Dönemi'nin en önemli kadın yazardır.
- İngiliz dili ve edebiyatı profesörü olan sanatçı bazı eserlerini İngilizce kaleme almıştır.
(Sinekli Bakkal)
- Milli Mücadele Dönemi'nde Sultanahmet'te gerçekleştirdiği mitinglerle sembol isimlerden biri olmuştur.
- Realist nitelik gösteren tasvirleri son derece başarılıdır.
- Konuşma diline bağlı kalmış, karakterleri bulunduğu çevreye göre konuşturmuştur.

- Eserlerinde basit dil yanlışları olup dili özensizdir. **(Önemli)**
- İlk romanlarında aşk ve kadın psikolojisi konusunu sonraki romanlarında ise Türkçülük akımının etkisiyle Kurtuluş Savaşı yıllarını ele almıştır.
- Roman kahramanları güçlü ve kültürlü **kadınlardır.**

Önemli Eserleri:

Roman: Handan, Yeni Turan, Ateşten Gömlek, Vurun Kahpeye, Sinekli Bakkal, Kalp Ağrısı, Zeyno'nun Oğlu, Yolpalas Cinayeti, Tatarcık, Sonsuz Panayır...

Hikâye: Harap Mabetler, Kubbede Kalan Hoş Seda, Dağa Çıkan Kurt

Anı (Hatıra): Mor Salkımlı Ev, Türk'ün Ateşle İmtihanı

Tiyatro: Kenan Çobanları, Maske ve Ruh

www.edebiyatokulu.com

Türk Dili ve Edebiyatı Kaynak Sitesi

